

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ВЪВ ВТОРА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

Златина Пейчева Бимбалова-Тачева

Детска градина „Делфин“, град Бургас

Резюме. Един от най-трудните аспекти на детската психология и педагогика е овладяването на речта. Този процес изисква целенасочена и последователна педагогическа работа, включваща използването цял арсенал педагогически методи и подходи. Освен традиционните методи съвременната наука предлага използването на иновативни интерактивни методи и информационни и комуникационни технологии. Използването на дигитални ресурси в учебния процес е ефикасен метод за реализиране на образователните задачи по български език и литература. Настоящата статия има за цел да представи резултати от проучване и експериментирание на ефективността от разработването и използването на интерактивни дигитални ресурси за формиране и развитие на езиковите компетентности на децата във втора възрастова група на детската градина.

Ключови думи: *информационно-комуникационни технологии, езикови компетентности, речево развитие, втора възрастова група*

OPPORTUNITIES FOR THE INTEGRATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF BULGARIAN LANGUAGE AND LITERATURE IN THE SECOND AGE GROUP

Zlatina Peicheva Bimbalova-Tacheva

Kinder garden „Dolphin“, Burgas

Abstract. One of the most difficult aspects of child psychology and pedagogy is the mastery of speech. This process requires purposeful and consistent pedagogical work, including the use of a whole arsenal of pedagogical methods and approaches. In addition to traditional methods, modern science offers the use of innovative interactive methods and information and communication technologies. The use of digital resources in the educational process is an effective method for the implementation of educational tasks in Bulgarian Language. This article aims to present the results of research and experimentation of the effectiveness of the development and use of interactive digital resources for the formation and development of language competences.

Keywords: *Information and Communication Technologies, language competences, speech development, second age group*

Въведение

Предучилищната възраст е решаваща за развитието на детето. Всичко, което детето е научило в тази възраст има осезаемо влияние върху по-нататъшното му интелектуално и социално развитие. Основна задача на педагозите в предучилищното образование е развитието на когнитивните способности на децата. Когнитивното развитие се осъществява под влияние на социалната среда. В процеса на общуване с другите детето научава езика. Навременното и правилно овладяване на речта от детето е най-важното условие за неговото пълноценно умствено развитие. Без добре развита реч няма истинска комуникация. развитието на речта е дълъг и сложен процес. Ефективността на процеса на формиране на комуникационни и речеви умения на детето в съвременния образователен процес до голяма степен зависи от използването на информационните технологии. Тяхното прилагане в обучението по български език и литература активно повлиява върху формирането и развитието на слушане, говорене, подобряването на устната монологична и диалогична реч, насърчаването на творческото развитие на личността. Съвременното дете расте в един бързоразвиващ се в технологично отношение свят и за да привлече неговото внимание и интерес, педагогът трябва да го направи по интересен, интерактивен начин.

Интегриране на информационните и комуникационни технологии в образователния процес в детската градина

През последните двадесет години нашето общество е свидетел на революцията на информационните и комуникационни технологии достигаща подалеч, отколкото повечето от хората сме си представяли. Тези технологии станаха неразделна част от ежедневиия живот на всеки от нас, в това число и на децата. Бързото им развитие обхваща области, свързани с разработването и използването на нови методи и средства за обучение, открива нови възможности за подобряване на учебно-възпитателния процес не само в училище, но и в детската градина. (НАЙДЕНОВА 2012, с. 296)

Информационните технологии са новото предизвикателство за образованието. Използването им разнообразява образователното съдържание и го прави по-атрактивно; дава ново измерение на поднасяне и възприемане на материала, в което участват повече сетива, т.е. използва се мултисензорен подход на преподаване и учене; осъществява се права и обратна връзка с децата чрез разнообразни задачи, съобразени с целите на образователния процес. ИКТ приложени в учебния процес завладяват емоционално децата, които стигат до познанието като търсят, пресъздават и опитват. (СКОЧЕВА-АНТОНОВА 2020)

Използването на интерактивни технологии в детската градина допринася и за повишаване активността на децата. То дава възможност за по-голяма нагледност в педагогическата ситуация. Децата са активни участници в процеса

на учене, а не пасивни слушатели. Те дейно усвояват новите знания, умения и отношения. Освен обучителен ефект, те имат и възпитателен. Посредством информационните и комуникационни технологии децата имат възможност да сравняват себе си с останалите, да направят самооценка, което е градивно за тяхното развитие. Освен това, когато децата знаят, че контролът не е изцяло въвн от тях, те се чувстват по-уверени в себе си, а също така и по-мотивирани. (МИТЕВА 2017, с. 294)

Много важен фактор за формиране основите на информационната култура на децата от предучилищна възраст е влиянието на личността на педагога в детската градина. Творчески организираният от него учебно-възпитателен процес спомага за всестраниното развитие на детето, овладяването от него на нови знания и умения чрез осъществяването на различните видове дейности, приспособяването му към съвременната информационна среда. Освен психолого-педагогически знания, необходими за успешната и ефективна работа с децата, педагогът трябва да притежава знания и умения в областта на съвременните информационни и комуникационни технологии, които са неотменна част от живота и дейността на децата от предучилищна възраст. (ТЕРЗИЙСКА 2020, с. 42)

Настоящото изследване представя резултати от проучване и експериментирание ефективността от разработването и използването на интерактивни дигитални ресурси за формиране и развитие на езиковите компетентности на децата във втора група на детската градина.

Обект на изследване: Формиране на езикови компетентности в обучението по български език и литература във втора група на детската градина.

Предмет на изследването: използването на ИКТ като възможност за подобряване и разнообразяване на дейностите, които детският учител планира в учебния процес по БЕЛ за формиране и развиване на езиковите компетентности на децата.

Акценти на учебното съдържание по български език и литература във втора група на детската градина и възможности за интегриране на ИКТ

Работата по образователно направление български език и литература във втора група е насочена към овладяване на логически свързана, граматически правилна и изразителна реч. Формират се начални умения за съставяне на разказ посредством действен и нагледен способ. Развитието на свързана реч се осъществява и посредством преразказ на приказка или разказ. Чрез преразказването на приказки или разкази децата развиват умения за логически свързана реч. Друг важен акцент на работата по образователното направление във втора група е речниковата работа. Речниковата работа във втора група е системна целенасочена дейност за обогатяване и активизиране на детския речник с думи и изрази от различни стилистични пластове.

Развитието на граматически правилна реч е следващата основна задача на работата по български език и литература във втора група. Изучаването на граматическите категории се извършва на практическа основа. За тази възраст е характерно практическото усвояване на граматически правилна реч. (ПЕТРОВА 1977).

Информационните и комуникационни технологии, които могат да се използват в обучението по български език и литература в детската градина във втора възрастова група са интерактивната дъска, таблета и мултимедийната система. Разработването на разнообразни дигитални ресурси, както и използването на различни софтуерни продукти като електронни платформи и електронни ресурси дават възможност за по-лесно усвояване на учебното съдържание по БЕЛ. Прилагането им дава възможност да се реализират основните принципи като достъпност, активност, гъвкавост, последователност, нагледност, индивидуален подход, системност и компетентностен подход.

Във основа на изложеното дотук бе направено изследване, което цели да докаже, че разработването и използването на система от дигитални ресурси в обучението по БЕЛ във втора възрастова група благоприятства формирането и развитието на езиковите компетенции в предучилищна възраст. За целта бяха разработени дигитални ресурси за пет теми, обединени в глобална тема „Бяла зима“. Проведено бе и анкетно проучване сред практикуващи учители както в предучилищна възраст, така и в начална училищна възраст.

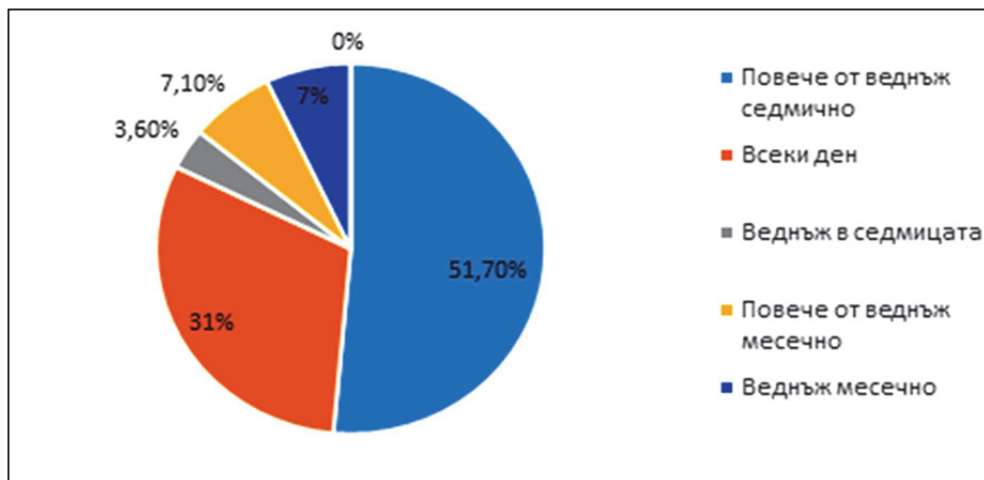
Резултати

Анкетното проучване се осъществи сред практикуващи учители, както в предучилищна възраст, така и в начална училищна възраст. В анкетата се включиха общо 29 учители – 22 от тях работят като детски учители и 7 като начални учители. От направеното проучване може да се направят следните изводи:

Анкетата с педагогическите специалисти показва, че 96% от анкетираните учители използват дигитални ресурси в своята педагогическа дейност, а само 4% не ги използват.

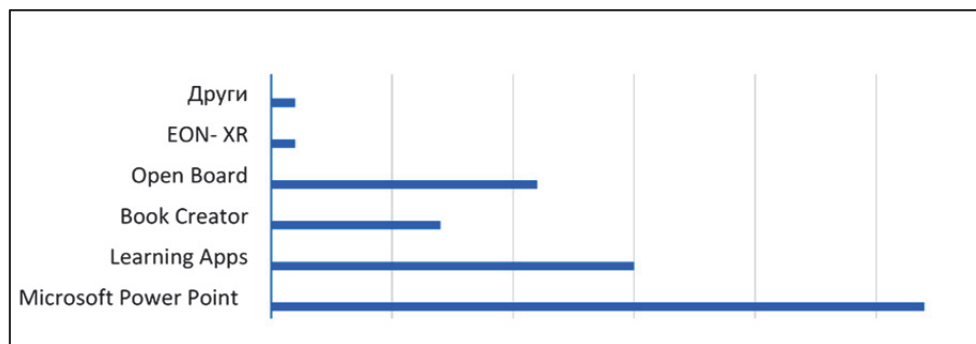
На въпроса колко често използвате дигитални ресурси в своята практика 32,1% посочват, че ги използват всеки ден, 50% от анкетираните отговарят, че ги използват повече от 1 път в седмицата, 3,6% ги използват веднъж в седмицата, 7,1% ги използват повече от веднъж месечно, 7,1% ги използват веднъж месечно.

Възможности за интегриране на информационните технологии в образователния процес по български език и литература във втора възрастова група

Фигура 1. Честота на използване на дигитални ресурси от педагогическите специалисти

Относно платформите, които използват учителите за целите на образователния процес, отговорите са разнообразни: Microsoft Power Point, Learning Apps, Book Creator, Open Board, Wardwall, EON- XR и други.

Фигура 2. Разработване на дигитални ресурси в платформи и програми

Относно положителните страни на дигиталните ресурси отговорите са различни, но са основно в посока на това, че са в помощ и на учителя, и на децата.

За отрицателни страни на приложението на дигиталните ресурси учителите споделят следните мнения: изискват време и голяма предварителна подготовка; недостатъчно добро ниво на дигитална грамотност; липса на социално

взаимодействие; ако се прекалява с дигиталните ресурси, те възпрепятстват социалното развитие на децата, а при някои деца се наблюдава пристрастяване.

Анализът по отношение на формиране и развиване на езиковите компетенции на децата във втора група се извърши на базата на три показателя:

Показател 1 – Детето притежава и използва базов речник по български език/съществителни, прилагателни, глаголи, свързващи думи/ в общуването си.

Показател 2 – Детето съгласува съществителното и прилагателното име по род и число.

Показател 3 – Детето конструира прости кратки и разширени изречения по нагледна основа.

Трите показателя са свързани с езиковите компетенции на децата. Те се изследват посредством входящата и изходящата диагностика съответно в началото и в края на изследването. Максималният брой точки е 60. По време на изследването бяха проведени педагогически ситуации по следното тематично разпределение:

Тема 1: „Един зимен ден“

В тази тема се активизират в речника на децата думи, които са свързани с промените в природа през зимата/сняг, студ, снежинки/, както и думи, свързани с игри и забавления на снега/ пързалка, шейна, ски, снежен човек, снежни топки/. Постигането на компетентностите и очакваните резултати се осъществява с помощта на дигитални ресурси с програмите PowerPoint и Openboard. Стимулира се активното слушане с разбиране и правилното изговаряне на думите.

Тема 2: „Зимно облекло“

В тази тема се активизират в речника на децата думи – съществителни имена – названия на зимно облекло. Акцентът е върху правилното звукопроизношение и съгласуването на думите по род и число. Обогаत्या се речника с думи за обобщаване – зимни дрехи. Използван е интерактивния софтуер за бяла дъска Open Board.

Тема 3: „В очакване на празника“

В тази тема се активизират думи, свързани с коледната тематика /Коледа, празник, шейна, джуджета, подарък, шишарки, елха/. Обогаत्या се речника на децата с думите: празнична трапеза, погача, сарми, сушени плодове. Използван е изработен дигитален ресурс чрез платформата Thinglink.

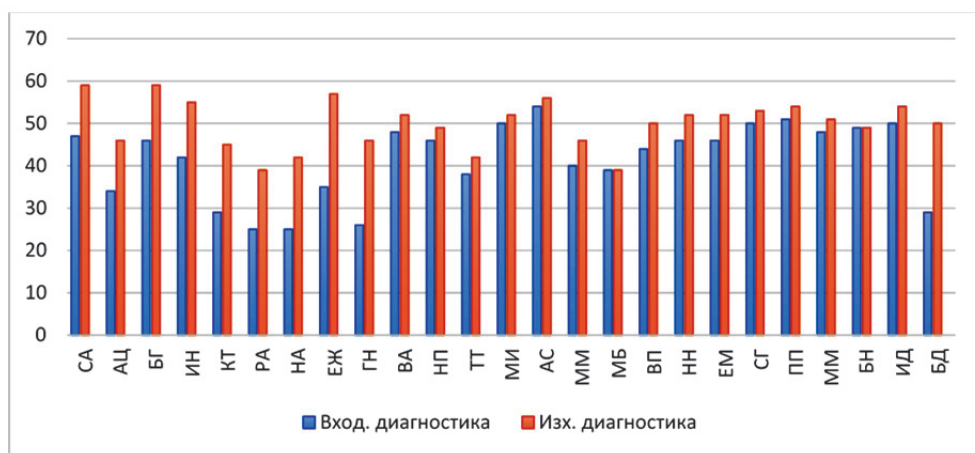
Тема 4: „Дядовата ръкавичка“

Опресняват се знанията приказката „Дядовата ръкавичка“ с презентация на PowerPoint. Подреждат се моментите от нея с платформата Learning Apps. С помощта на платформата Wordwall се припомнят и други приказки с тези герои.

Тема 5: „Весели зимни игри“

В тази ситуация чрез платформата Book Creator се активизират в детския речник думи, свързани със зимните игри – сняг, шейна, ски, кьнки, пързалки и др. Стимулират се децата да отговорят с цяло изречение на поставен въпрос. С платформата OpenBoard е изработен ресурс, чрез който се активизират думи за емоции – радостен, весел, учуден, щастлив, тъжен....

Сравнителният анализ на входящата и изходящата диагностика показва, че децата са не само затвърдили знанията си по образователно направление „Български език и литература“, но и са постигнали по-високо ниво на езиково-говорно развитие, измерено чрез увеличен брой на самостоятелни отговори. Налице е значително позитивно влияние на мултимедийните нагледни ресурси в обучението по български език и литература. Те подпомагат когнитивното и емоционалното развитие на децата чрез визуализиране на учебния материал, което улеснява разбирането и запаметяването на новата информация.

Фигура 3. Сравнителна графика на входящата и изходяща диагностика

Заклучение

Използването на разнообразни дигитални ресурси в учебния процес е ефикасен метод за реализиране на образователните задачи. Това води до повишаване на активността и ангажираността на децата в образователния процес, като ги насърчава да участват по-активно в учебните дейности и да проявяват интерес към изучаваните теми. Нагледно-образното представяне на материала с помощта на дигитални ресурси го прави по-лесен и достъпен за децата. Чрез визуализацията и интерактивните подходи се проследяват причинно-следствените връзки и се моделират различни взаимовръзки и отношения, което подпомага по-лесното и трайно усвояване на знанията. Интегра-

цията на дигитални ресурси подпомага осъществяването на компетентностния подход в образователния процес. Комплексното им действие създава условия за развитие на ключови компетенции, необходими за личностното развитие и успешната социална интеграция на децата.

Чрез тези изводи се подчертава значението на информационните и комуникационни технологии като важен елемент от съвременното обучение в предучилищна възраст, който допринася за по-доброто езиково и комуникативно развитие на децата.

ЛИТЕРАТУРА

- НАЙДЕНОВА, Д., 2012. Информационните технологии в живота на детето. *Образование и технологии*, бр. 8
- МИТЕВА, К., 2017. Разработване на учебни ресурси за работа с интерактивна дъска и таблети. *Образование и технологии*, бр. 8.
- ТЕРЗИЙСКА, М., 2020. Формиране на информационна култура в предучилищна възраст. *Българско списание за образование*, том 1.
- ПЕТРОВА, Е., 1977. Овластяване на родния език в детската градина, *Народна просвета*.

БЕЛЕЖКИ

1. ЗАКОН ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ, Обн. ДВ, бр.79 от 13 октомври 2015 г., в сила от 01.08.2016 г., издаден от министъра на образованието и науката
2. СКОЧЕВА-АНТОНОВА, М., 2020. Информационните технологии като средство и метод за овладяване на граматически правилна реч при децата в началното училище. [Онлайн]. Available: <http://conference-pf.shu.bg/files/2020/doktoranti/m-st-skocheva-antonova.pdf>.

Информация за автора

Име с научна степен и длъжност на автора:

Златина Пейчева Бимбалова-Тачева – учител

Образователна институция/Институт:

Детска градина „Делфин“, град Бургас

Контакти: тел. 0898568486, e-mail: zlatina.bimbalova-tacheva@edu.mon.bg